

Byla C-369/23

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2023 m. birželio 9 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Varhoven administrativen sad (Bulgarija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. birželio 9 d.

Pareiškėja ir kasatorė:

„*Vivacom Bulgaria*“ EAD

Atsakovai ir kita kasacinio proceso šalis:

Varhoven administrativen sad

Natsionalna agentsia za prihodite

Pagrindinės bylos dalykas

Reikalavimas *Varhoven administrativen sad* (Aukščiausiasis administracinis teismas, toliau – VAS) atlyginti sumokėto PVM dydžio žalą

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Nacionalinių jurisdikcijos nagrinėti VAS pareikštus reikalavimus atlyginti žalą taisyklių suderinamumas su Sąjungos teise

SESV 267 straipsnis

Prejudicinis klausimas

Ar pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį draudžiama tokia nacionalinė norma, kaip

ZODOV 2c straipsnio 1 dalies 1 punktas, siejamas su APK 203 straipsnio 3 dalimi ir 128 straipsnio 1 dalies 6 punktu, pagal kurią Aukščiausiajam administraciniam teismui pareikštą reikalavimą atlyginti žalą, kuri buvo patirta dėl jo padaryto Sąjungos teisės pažeidimo, šis teismas turi nagrinėti kaip galutinę instanciją?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos ir jurisprudencija

ESS 4 straipsnio 3 dalis, ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis (toliau – Chartija)

2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos, visų pirma 14 straipsnio 1 dalis, 24 straipsnis, 56 straipsnio 1 dalies i punktas

2012 m. gegužės 3 d. Sprendimas *Lebara*, C-520/10, EU:C:2012:264 (toliau – Sprendimas *Lebara*)

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Administrativnoprotsesualen kodeks (Administracinio proceso kodeksas, toliau – APK) 1 straipsnio 3 punktas, 128 straipsnio 1 dalies 6 punktas, 203 straipsnis

Zakon za otgovornostta na darzhavata i obshtinite za vredi (Valstybės ir savivaldybių atsakomybės už žalą įstatymas, toliau – ZODOV) 2c straipsnis

Zakon za danak varhu dobavenata stoynost (Pridėtinės vertės mokesčio įstatymas, toliau – ZDDS) 12 straipsnio 1 dalis, 21 straipsnio 1 ir 3 dalys

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 Pagrindinėje byloje nagrinėjamas Sofijoje įsteigtos bendrovės „Bulgarska telekomunikatsionna kompania“ EAD (toliau – BTK) (dabar – „Vivacom Bulgaria“ EAD) kasacinis skundas dėl *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos administracinis teismas, Bulgarija, toliau – ASSG) sprendimo Nr. 2565/18.04.2022, kuriuo buvo atmetas ZODOV 2c straipsniu, siejama su ESS 4 straipsnio 3 dalimi, grindžiamas reikalavimas, kurį BTK pareiškė VAS ir *Natsionalna agentsia za prihodite* (Nacionalinė pajamų agentūra, toliau – NAP). Skunde BTK teigė, kad patyrė PVM skolos, kuri buvo sumokėta gavus NAP parengtą ir ASSG ir VAS sprendimais patvirtintą pranešimą apie perskaičiuotą mokestį Nr. 2900-1200127/20.06.2012, dydžio žalą. Pareiškėja reikalavo atlyginti žalą, kurią sudarė remiantis pranešimu apie perskaičiuotą mokestį sumokėtos sumos (760 183,15 Bulgarijos levų (BGN) pridėtinės vertės mokestis ir 347 278,15 BGN dydžio palūkanos), negautas pelnas ir įstatyme numatytos palūkanos nuo šių sumų.

Pranešimo apie perskaičiuotą mokestį išdavimo ir apskundimo procedūra

- 2 ASSG pagrindinėje byloje nustatė toliau nurodytas faktines aplinkybes, susijusias su ankstesne pranešimo apie perskaičiuotą mokestį išdavimo ir apskundimo procedūra.
- 3 2007–2008 m. „BTK Mobile“ EOOD, kurios teises perėmė BTK, išrašė Rumunijoje registruotoms bendrovėms *Alex Invest Cornert s.r.l.* ir *Danina Comert s.r.l.* (toliau kartu – *Alex Invest ir Danin*) sąskaitas faktūras pagal sutartis dėl išankstinio mokėjimo kortelių ir telekomunikacijų paslaugų kuponų pardavimo, kuriose nurodė 0 % PVM.
- 4 Per mokestinį patikrinimą nustatyta, kad nebuvo įrodyta, jog kortelės ir kuponai Rumunijos bendrovių atstovams buvo pristatyti ir jie juos fiziškai gavo, taigi buvo teikiamos paslaugos, kurios nepatenka į ZDDS 21 straipsnio 3 dalies 2 punkto h papunkčio taikymo sritį; teikimo vieta buvo vieta, kurioje teikėjas verčiasi savarankiška ekonomine veikla, t. y. Bulgarija, o tai reiškia, kad teikimo vieta buvo nustatyta pagal bendrąją ZDDS 21 straipsnio 1 dalies taisyklę.
- 5 Taigi NAP pateikė BTK pranešimą apie perskaičiuotą mokestį Nr. 2900-1200127/20.06.2012, kuriuo nurodė BTK sumokėti papildomą 760 183,15 BGN dydžio PVM skolą. Po pranešimo įteikimo BTK pervedė į biudžetą nurodytą sumą ir mokėtinas palūkanas. Šis sprendimas buvo apskūstas administracine ir teismine tvarka.
- 6 Per administracinės kontrolės procedūrą pranešimas apie perskaičiuotą mokestį buvo patvirtintas motyvuojant tuo, kad paslaugų gavėjai nėra kitoje valstybėje narėje įsisteigę apmokestinamieji asmenys, nes nėra įrodymų, kad kortelės buvo pristatytos Rumunijos bendrovėms. Taigi neįvykdytos ZDDS 21 straipsnio 3 dalyje nustatytos sąlygos, kuriomis paslaugos galėtų būti laikomos neapmokestinamomis.
- 7 ASSG pateiktas skundas buvo iš dalies atmestas. Nors sąskaitose faktūrose nurodyta, kad tiekiamos išankstinio mokėjimo kortelės ir kuponai telekomunikacijų paslaugoms, vis dėlto susitarta dėl prekių tiekimo, nes kortelės yra prekės, leidžiančios ateityje naudotis šiomis paslaugomis. Teigiama, kad prekės buvo tiekiamos komerciniais kiekiais siekiant jas vėliau perparduoti, ir kad BTK neteikia paslaugų Rumunijos bendrovėms, bet prireikus teiktų jas galutiniams vartotojams. Taigi turi būti taikomos taisyklės, susijusios su prekių tiekimo vieta. Rumunijos bendrovės paliko korteles ir kuponus saugoti BTK sandėlyje, iš kurio kortelės ir kuponai taip ir nebuvo išvežti; jie taip pat nebuvo perduoti Rumunijos bendrovėms priėmimo ir perdavimo aktais šiame BTK sandėlyje Bulgarijos teritorijoje, todėl turi būti taikoma ZDDS 17 straipsnio 1 dalis, pagal kurią neišsiųstų ar neišvežtų prekių tiekimo vieta yra vieta, kurioje prekės yra nuosavybės teisės perleidimo ar faktinio perdavimo momentu. Taigi ši vieta buvo Bulgarijos teritorijoje, o BTK privalo sumokėti atitinkamą pridėtinės vertės mokestį. Dėl nurodytos priežasties ASSG iš dalies atmetė skundą.

- 8 Sprendimu Nr. 15282/16.12.2014 VAS patvirtino pirmosios instancijos teismo sprendimą. VAS visiškai pritarė ASSG išvadai, kad buvo neteikiamos paslaugos, o tiekiamos prekės. Nurodoma, kad BTK negali remtis 2014 m. spalio 9 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimu *Traum*, C-492/13, EU:C:2014:2267, nes „šioje byloje nustatyta, kad įsigytos kortelės buvo perduotos Rumunijos bendrovėms šalies teritorijoje esančiame „BTK Mobile“ EOOD sandėlyje, ir kad kortelės nebuvo išvežtos iš BTK sandėlio, nes buvo perduotos jame saugoti“. Dėl sprendimo *Lebara* VAS nepateikė jokių pastabų. Atsižvelgdamas į tai, VAS konstatavo, kad turi būti taikoma ZDDS 17 straipsnio 1 dalis, pagal kurią prekių tiekimo vieta yra vieta, kurioje prekės yra nuosavybės teisės perleidimo ar faktinio perdavimo momentu, ir ši nuostata buvo taikyta teisingai. Šioje byloje VAS priėmė sprendimą kaip galutinės instancijos teismas ir jo sprendimas yra galutinis (toliau pranešimo apie perskaičiuotą mokestį pateikimo procedūra ir su pranešimo apskundimu susiję teismo procesai vadinami mokestiniu ginču).

Reikalavimo atlyginti žalą procesas pirmojoje instancijoje

- 9 Pirmosios instancijos teismo (ASSG) atmestas skundas buvo pateiktas 2019 m. gruodžio 12 d. BTK teigė, kad NAP ir VAS pažeidė 2007 m. gruodžio mėn. – 2008 m. birželio mėn. laikotarpiu galiojusios Direktyvos 2006/112 2 straipsnio 1 dalies a ir c punktus, 14 straipsnio 1 dalį, 24 straipsnį ir 56 straipsnio 1 dalies i punktą, kaip juos išaiškino Teisingumo Teismas sprendime *Lebara*.
- 10 Pareiškėjos teigimu, NAP ir VAS mokestiniame ginče netinkamai taikė minėtas Sąjungos teisės nuostatas dėl telekomunikacijų paslaugų, kaip jas išaiškino Teisingumo Teismas sprendime *Lebara*. Pagal šį sprendimą išankstinio mokėjimo kortelių ir kuponų tiekimas yra telekomunikacijų paslaugų teikimas. Pagal Direktyvos 2006/112 2 straipsnio 1 dalies a ir c punktus, 14 straipsnio 1 dalį, 24 straipsnį ir 56 straipsnio 1 dalies i punktą, kurie buvo pažeisti, telekomunikacijų operatoriams, kaip BTK, suteikiama teisė išankstinio mokėjimo kortelių ir kuponų tiekimą kitoje valstybėje narėje įsisteigusiems platintojams laikyti telekomunikacijų paslaugų teikimu, kurio vykdymo vieta yra toje kitoje valstybėje narėje. Sąjungos teisės pažeidimas yra pakankamai aiškus, nes akivaizdžiai nepaisyta reikšmingos Teisingumo Teismo jurisprudencijos. Sprendimas *Lebara* buvo žinomas NAP pranešimo apie perskaičiuotą mokestį pateikimo momentu, o ASSG ir VAS – prieš jiems priimant savo sprendimus, nes pareiškėja procesuose juo ne kartą rėmėsi. Minėtas sprendimas buvo priimtas remiantis panašiomis faktinėmis aplinkybėmis, jis buvo privalomas atsakovams. Jei VAS turėjo abejonių dėl sprendimo *Lebara* taikymo faktinėms aplinkybėms, susijusioms su skundu dėl pranešimo apie perskaičiuotą mokestį, jis turėjo kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.
- 11 NAP pranešime apie perskaičiuotą mokestį, atvirksčiai, nurodė, kad išankstinio mokėjimo kortelių ir kuponų tiekimas buvo paslaugų teikimas, bet paslaugų gavėjas nustatomas atsižvelgiant ne į sutartinius santykius su Rumunijos bendrovėmis, o į kitas teikimo aplinkybes, t. y. į tai, kur išankstinio mokėjimo

kortelės ir kuponai buvo perduoti, ar kortelės ir kuponai buvo gabenami į Rumuniją ir ar kortelės ir kuponai galėjo būti naudojami skambučiams iš Rumunijos. Vis dėlto šios aplinkybės neturi reikšmės nustatant telekomunikacijų paslaugų teikimo vietą.

- 12 VAS, kuris priėmė sprendimą dėl mokestinio ginčo kaip galutinė instancija, nurodė, kad atsižvelgiant į tai, jog parduotas komercinis kortelių ir kuponų kiekis, tai buvo prekių, kurios nebuvo išgabentos iš Bulgarijos, tiekimas. Taigi teigiama, jog buvo klaidingai nustatyta, kad prekių tiekimo vieta yra Bulgarijoje, o ne Rumunijoje, kur yra įsisteigę gavėjai, ir atitinkamai patvirtinta nustatyta PVM skola.
- 13 ASSG išvados dėl skundo pirmojoje instancijoje
- 14 Skundas pagrįstai pareikštas NAP ir VAS, nes abi institucijos privalo teisingai taikyti Sąjungos teisę. Be to, VAS yra juridinis asmuo, turintis jurisdikciją nagrinėti skundus, susijusius su Sąjungos teisės pažeidimais, kurie buvo padaryti vykdant savo teisminę veiklą, o šiuo atveju jis yra galutinės instancijos teismas, nagrinėjantis šį ginčą.
- 15 Dėl teismų atsakomybės už žalą dėl Sąjungos teisės pažeidimo atsiradimo sąlygų ASSG nurodė, kad nepriimtina iš naujo iš esmės nagrinėti teisinį ginčą, kuris buvo baigtas galutiniu teismo, kuris yra atsakovas, sprendimu. Veikiau reikia išnagrinėti, ar ginčui reikšmingos teisės nuostatos nustatytoms faktinėms aplinkybėms buvo taikomos teisingai.
- 16 Dėl sąlygos, kad pažeistomis Sąjungos teisės nuostatomis asmenims turi būti suteikiamos teisės, ASSG nurodė, kad nuostatomis, kuriomis remiasi pareiškėja, nustatoma mokesčio taikymo sritis ir telekomunikacijų paslaugų teikimo vieta, o pareiškėjai nagrinėjamu atveju suteikiama teisė laikyti teikimą teikimu kitoje valstybėje narėje įsisteigusiam apmokestinamajam asmeniui ir neapmokestinti jo PVM.
- 17 Dėl sąlygos, kad Sąjungos teisės pažeidimas turi būti pakankamai aiškus, ASSG konstatavo, kad NAP teisingai kvalifikavo tiekimą kaip paslaugų teikimą, tačiau manė, kad ZDDS 21 straipsnio 3 dalies 1 punktą ir 2 punkto h papunktis netaikytini, nes buvo netenkinama sąlyga, kad gavėjai vykdytų ekonominę veiklą kitoje valstybėje narėje. Dėl NPT išvadų ASSG nurodė, kad teikimo, kuris yra neapmokestinamas PVM dėl to, kad gavėjas yra kitos valstybės narės teritorijoje įsisteigęs apmokestinamasis asmuo, atveju būtina patikrinti, ar teikimas faktiškai buvo įvykdytas būtent šiam apmokestinamajam asmeniui ir ar jis iš tikrųjų yra įsisteigęs kitos valstybės narės teritorijoje. Visų pirma atsižvelgdamas į tai, kad nebuvo įrodyta, jog kitoje valstybėje narėje įsisteigę apmokestinamieji asmenys priėmė išankstinio mokėjimo korteles, mokesčių administratorius laikėsi nuomonės, kad nebuvo įrodyta, jog tenkinamos sąlygos, leidžiančios laikyti teikimą užsienyje vykdytu teikimu, taigi, aiškaus Sąjungos teisės pažeidimo nėra, visų pirma atsižvelgiant į vieną iš pripažintų ir Direktyva 2006/112 siekiamų

tikslų, t. y. užkirsti kelią mokesčio slėpimui, vengimui ir galimam piktnaudžiavimui.

- 18 Dėl atsakovo VAS, kiek tai susiję su pakankamai aiškaus Sąjungos teisės pažeidimo sąlyga, ASSG nurodė, kad VAS išvada, jog buvo tiekiamos prekės, o ne teikiamos paslaugos, nėra teisinga, nes ši išvada nesuderinama su Direktyvos 2006/112 14 ir 24 straipsniais ir jų išaiškinimu Sprendime *Lebara*. Tiesa, teisingas teisinis nagrinėjamų tiekimų ir (ar) teikimų vertinimas vis dėlto nebūtų lėmęs kitokio rezultato nei jis buvo pasiektas skundu dėl pranešimo apie perskaičiuotą mokestį, nes sąskaitose faktūrose nebuvo tenkinama viena iš teikėjo neapmokestinimo PVM sąlygų, t. y. nebuvo įrodyta, kad teikimų gavėjai yra kitoje valstybėje narėje įsisteigę apmokestinamieji asmenys. Atsižvelgiant į tai, kad bylos baigtis dėl Sąjungos teisės pažeidimo galiausiai nepakito, šis pažeidimas negali būti laikomas aiškiu ir nėra priežastinio jo ryšio su pareiškėjos patirta žala, nes PVM ir atitinkamos palūkanos yra mokėtini remiantis galutiniu pranešimu apie perskaičiuotą mokestį, o šis pranešimas priimtas nepažeidus Sąjungos teisės.
- 19 ASSG nusprendė, kad nagrinėjamas atvejis neatitinka Sprendime *Lebara* nagrinėto atvejo, nes nurodyti teikimai, nors ir panašaus turinio, bet ir reikšmingai skiriasi. Teikimas Rumunijos bendrovėms buvo laikomas ne dviem teikimais (vienu platintojams ir vienu galutiniams vartotojams), o vienu teikimu, t. y. teikimu platintojams. Iš Sprendime *Lebara* nurodytų faktinių aplinkybių matyti, kad toje byloje nebuvo svarbus nei gavėjų, kaip kitoje valstybėje narėje įsisteigusių apmokestinamųjų asmenų, statusas, nei faktinis kortelių perdavimas. Bulgarijos teismų nagrinėtu atveju Rumunijos teritorijoje nebuvo sukurtas platinimo tinklas, vartotojams Rumunijoje nebuvo siūlomos išankstinio mokėjimo kortelės. Nagrinėjamu atveju VAS paneigė abiejų atvejų tapatumą, motyvuodamas tuo, kad nebuvo įrodyta sąlyga, pagal kurią teikimų vieta turi būti Rumunijoje, o ne Bulgarijoje, todėl galiausiai VAS padarė teisingą teisinę išvadą, kad nėra pagrindo taikyti Sprendime *Lebara* pateikto išaiškinimo.
- 20 ASSG nuomone, trečioji atsakovų atsakomybės atsiradimo sąlyga – tiesioginis priežastinis Sąjungos teisės pažeidimo ryšys su žala – buvo nenagrinėtina, nes nebuvo įrodyta antroji pakankamai aiškaus Sąjungos teisės pažeidimo sąlyga.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 21 Kasatorė prašo BTK pripažinti ASSG sprendimą klaidingu ir jį panaikinti dėl materialinės teisės pažeidimo, esminių procesinių nuostatų pažeidimo ir motyvavimo stokos. Ji teigia, kad pats ASSG pažeidė Sąjungos teisę ir Teisingumo Teismo jurisprudenciją įvairiais ginčo aspektais.
- 22 Pirmosios instancijos teismas, remdamasis mokestiniame ginče nustatytais faktinėmis aplinkybėmis ir PVM prievolės elementais, visų pirma turėjo įvertinti, ar tenkinamos valstybės atsakomybės atsiradimo sąlygos, ir turėjo padaryti tai ne iš naujo iš esmės nagrinėdamas bylą, kurioje buvo priimtas galutinis sprendimas,

o patikrindamas, ar šioje byloje teisingai taikytos atitinkamos Sąjungos teisės nuostatos, ir ar jų netaikymas arba neteisingas taikymas buvo tiesioginiu priežastiniu ryšiu susijęs su pareiškėjos patirta žala.

- 23 Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad buvo pažeista Sąjungos teisės nuostata, kuria privatiems asmenims suteikiama teisių. Vis dėlto kitos išvados yra neteisingos, nes Sąjungos teisės pažeidimas VAS sprendime, kylantis iš ginčijamo tiekimo ir (ar) teikimo kvalifikavimo kaip prekių tiekimas, o ne kaip paslaugų teikimas, buvo aiškiai konstatuotas ir procedūroje dėl įsipareigojimų neįvykdymo Nr. EU Pilot 8498/1/TAXU, kurią Komisija pradėjo prieš Bulgariją. Pažeidimas yra pakankamai aiškus, nes jis padarytas akivaizdžiai nepaisant Teisingumo Teismo jurisprudencijos atitinkamoje srityje, kaip nurodyta Teisingumo Teismo jurisprudencijoje (C-224/01, C-446/04, C-429/09 ir C-168/15). Teisingumo Teismo sprendimo *Traghetti del Mediterraneo*, C-173/03, EU:C:2006:391, 43 punkte nurodyti kriterijai taip pat įvykdyti. Sprendimas *Lebara* yra aiškus, kiek tai susiję su telefono kortelių priskyrimu prie telekomunikacijų paslaugų, tačiau jis nebuvo nagrinėjamas VAS sprendime nepaisant to, kad šis sprendimas buvo nurodytas kasaciniame skunde. Be to, Sprendime *Lebara* pateiktas išaiškinimas yra abstraktus, nes sprendime nenurodomas apribojimas, kad išaiškinimas taikomas tik tokioms situacijoms, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje.
- 24 Kasatorė ginčija ir pirmosios instancijos teismo išvadą, kad *Lebara* bylos faktinės aplinkybės neatitinka BTK bylos faktinių aplinkybių. BTK buvo tinkamai akredituotas telekomunikacijų operatorius, turėjęs infrastruktūrą nagrinėjamų paslaugų teikimui ir tarptinklinio ryšio Rumunijos teritorijoje sutartį, taigi, tai buvo išankstinio mokėjimo kortelių, skirtų telekomunikacijų paslaugoms, tiekimas kitoje valstybėje narėje įsisteigusiems platintojams. Kitoje byloje, kurioje buvo nagrinėjamas skundas dėl pranešimo apie perskaičiuotą mokestį, kuriuo BTK buvo apmokestinta už telefono kortelių tiekimą *Danina* kitais mokestiniais laikotarpiais, VAS priėmė priešingą sprendimą ir nurodė, kad toks tiekimas Bulgarijoje PVM neapmokestinamas. Vis dėlto nebuvo būtina nustatyti bylų tarpusavio atitiktį, nes, jei VAS buvo kilę abejonių, ar Teisingumo Teismo jurisprudencija konkrečioje byloje yra taikytina, jis turėjo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Priešingu atveju jam privalomas ankstesnis Teisingumo Teismo išaiškinimas.
- 25 Kasatorė ginčija ir nustatytas faktines aplinkybes dėl telefono kortelių perdavimo BTK sandėlyje; ji teigia, kad tai yra faktas, o VAS neteisingai įvardijo tai kaip prekių tiekimą. Atitinkamai pirmosios instancijos teismas, remdamasis nagrinėjant skundą dėl pranešimo apie perskaičiuotą mokestį nustatytais faktinėmis aplinkybėmis, turėjo išnagrinėti deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygas, o ne daryti naujas, kitokias, nei nurodytosios NAP pranešime apie perskaičiuotą mokestį, išvadas apie tiekimo Rumunijos bendrovėms apmokestinimo PVM pagrindus ir konstatuoti, kad pranešimas apie perskaičiuotą mokestį turėjo būti patvirtintas dėl kitų priežasčių.

- 26 Kasatorė ragina VAS pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Ji atkreipė dėmesį į tai, kad VAS yra bylos šalis, jau pirmojoje instancijoje nurodžiusi, kad reikalavimai VAS atžvilgiu yra nepriimtini ir (arba) nepagrįsti. Nagrinėjant šią bylą kasacinėje instancijoje VAS turi tiesiogiai suinteresuotosios bylos baigtimi šalies ir galutinės instancijos teismo statusą. Atsižvelgiant į tai, kyla abejonių, ar toks statusas yra suderinamas su ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa ir Chartijos 47 straipsniu. Tai, kad VAS, kaip galutinės instancijos teismas, nagrinėja skundą dėl sprendimo, kuriuo buvo atmestas reikalavimas atlyginti žalą, patirtą dėl VAS padaryto Sąjungos teisės pažeidimo, neatitinka teisingo bylos nagrinėjimo nepriklausomame ir nešališkame teisme reikalavimo, net jei kasacinį skundą nagrinėja kita, nei galutinį sprendimą dėl mokestinio ginčo priėmusi kolegija. Vienu metu VAS turimas ginčo šalies ir galutinės instancijos teismo statusas šioje byloje, o taip pat jau pirmojoje instancijoje išreikšta šio teismo nuomonė kelia itin pagrįstų abejonių dėl kiekvienos iš jo kolegijų nešališkumo. Kasatorė taip pat prašo Teisingumo Teismo išaiškinti, ar nagrinėjamu atveju pripažinus tiekimą prekių tiekimu, o ne paslaugų teikimu buvo pakankamai aiškiai pažeista Sąjungos teisė.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 27 Prašymą teikianti teisėjų kolegija mano, kad, prieš nagrinėjant šioje byloje atsakomybės už žalą, kuri buvo patirta dėl pakankamai aiškaus Sąjungos teisės pažeidimo, elementų vertinimo kriterijų, pobūdžio ir apimties klausimus, Teisingumo Teismui, atsižvelgiant į toliau išdėstytus argumentus, turėtų būti pateiktas VAS jurisdikcijos klausimas.
- 28 Pagrindinėje byloje taikytinos nacionalinės teisės nuostatos yra susijusios su Sąjungos teisės nuostatomis. Pagrindinė byla grindžiama reikalavimu atlyginti žalą, kuri buvo patirta dėl pakankamai aiškaus, kaip teigiama, NAP ir VAS padaryto Sąjungos PVM teisės pažeidimo. Kasatorė remiasi Chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje įtvirtinta teise, kad jos bylą išnagrinėtų nepriklausomas ir nešališkas teismas. Nagrinėdamas, ar buvo pakankamai aiškiai pažeista Sąjungos teisė, prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas turi patikrinti Sąjungos teisės ir Teisingumo Teismo jurisprudencijos PVM srityje taikymą mokestiniam ginčui.
- 29 ZODOV 2c straipsnyje reglamentuojamas tokio pobūdžio skundų prieš valstybę nagrinėjimo procesas. Procesas dėl žalos, atsiradusios dėl administracinių teismų ir VAS teisminės veiklos, ir dėl žalos, kuri buvo padaryta vykdant administracinę veiklą ar yra su ja susijusi, kai teisinio ginčo šalis yra administracinis teismas, VAS ar juridinis asmuo, yra reglamentuojamas APK. Jurisdikciją nagrinėti reikalavimus atlyginti žalą, atsiradusią dėl neteisėtų administracinių institucijų ir pareigūnų aktų, o taip pat žalą, atsiradusią dėl administracinių teismų ir VAS teisminės veiklos pagal APK 128 straipsnio 1 dalies 6 punktą turi administraciniai teismai. Pagal bendrąją APK 131 straipsnyje nustatytą proceso tvarkos taisyklę šis procesas vykdomas dviem etapais. Šioje byloje VAS yra galutinės instancijos

teismas. Taigi VAS pagal minėtas nuostatas turi nagrinėti nurodytu pagrindu VAS pateiktus skundus kaip galutinė instancija.

- 30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar šios nacionalinės nuostatos atitinka reikalavimus, nustatytus ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje – dėl teisės į veiksmingą gynybą Sąjungos teisės reguliavimo srityse, ir Chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje – dėl nepriklausomo ir nešališko teismo.
- 31 Viena vertus, tai yra nacionalinio įstatymų leidėjo sprendimas, kuriuo atsižvelgiama į administracinės veiklos specifiką ir teismų praktikos administracinių bylų srityje specializaciją.
- 32 Kita vertus, kasatorė nenurodo jokių konkrečių susiklosčiusių aplinkybių, kurios keltų abejonių dėl VAS kolegijos subjektyvaus ar objektyvaus nešališkumo, nors Teisingumo Teismo jurisprudencijoje buvo nustatyti atitinkami kriterijai. VAS šališkumą ji grindžia VAS, kaip atsakovo, statusu ir šio teismo išreikšta nuomone dėl skundo priimtimumo ir pagrįstumo pirmojoje instancijoje. Jos nuomone, vien tai, kad skundas dėl VAS galutinėje instancijoje yra nagrinėjamas tame pačiame teisme, net jeigu ir visiškai kita teismo sudėtimi, leidžia kilti didelėms abejonėms dėl atskirų teismo sudėčių nešališkumo ir nepriklausomumo.
- 33 Iš Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) jurisprudencijos, susijusios su Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (EŽTK) 6 straipsnio 1 dalies taikymu bylose prieš Bulgariją, nematyti galutinio atsakymo į klausimą, ar konkretus teismas gali nagrinėti skundą byloje, kurioje jis yra atsakovas.
- 34 Kasatorės nurodyto 2008 m. balandžio 10 d. Sprendimo *Mihalkov prieš Bulgariją* (peticijos Nr. 67719/01), CE:ECHR:2008:0410JUD006771901, 47-51 punktuose EŽTT yra nusprendęs, kad EŽTK 6 straipsnio 1 dalis yra pažeidžiama, jei teismas nagrinėja reikalavimą atlyginti žalą, kuri buvo patirta dėl neteisėto apkaltinamojo nuosprendžio, kurį jis pats priėmė. EŽTT pažymėjo, kad net jeigu nebuvo jokio pagrindo abejoti procese dalyvaujančių teisėjų asmeniniu nešališkumu, vien jų profesinis ryšys su viena iš bylos šalių galėtų sukelti pareiškėjui pagrįstą abejonių dėl jų objektyvaus nešališkumo ir jų nepriklausomumo nuo kitos ginčo šalies.
- 35 2018 m. balandžio 5 d. Sprendimo byloje *Gospodinov prieš Bulgariją* (peticijos Nr. 28417/2007), CE:ECHR:2018:0405JUD002841707, 55 ir 56 punktuose EŽTT konstatavo, kad buvo pažeista EŽTK 6 straipsnio 1 dalis. Sprendimas priimtas dėl atvejo, kai apygardos teismo baudžiamųjų bylų kolegija nagrinėjo antrą baudžiamąją bylą, iškeltą asmeniui, kuris tuo pat metu inicijavo žalos atlyginimo procesą prieš tą patį teismą dėl pažeidimų per pirmąjį baudžiamąjį procesą, kurie buvo susiję su sulaikymo trukme. EŽTT nusprendė, kad vien profesinis teisėjų ryšys su viena iš lygiagrečiai nagrinėjamos civilinės bylos šalių ir prejudicinis nagrinėjamos baudžiamosios bylos, kuri buvo susijusi su pagal civilinę teisę

pareikštu reikalavimu atlyginti žalą, poveikis galėjo sukelti pagrįstų abejonių dėl objektyvaus teisėjų nešališkumo.

- 36 Abiejose bylose EŽTT atkreipė dėmesį į tai, kad šiuo klausimu svarbiose biudžeto taisyklėse numatyta, jog bet kokia žala turi būti atlyginta iš teismo biudžeto, o tai galėjo padidinti pagrįstas skundo pateikusio asmens abejones, nors ir nebuvo nustatyta, ar tai turėjo kokį nors poveikį ypatingai teisėjų padėčiai.
- 37 Priešingą nuomonę EŽTT išreiškė 2013 m. birželio 18 d. sprendimo byloje *Valcheva ir Abrashev prieš Bulgariją* (peticijos Nr. 6194/11 ir 34887/11), CE:ECHR:2013:0618DEC000619411, 100 punkte ir 2013 m. birželio 18 d. sprendime *Balakchiev ir kiti prieš Bulgariją* (peticijos Nr. 65187/10), CE:ECHR:2013:0618DEC006518710, 61 punkte. Šiuose sprendimuose EŽTT nurodė, jog paprastai retai pasitaiko situacija, kad būtų skundžiamas skundą nagrinėjantis teismas. Šiuo klausimu jis nurodė savo ankstesnę jurisprudenciją (*Mihalkov* byla), kurioje buvo išreiškęs abejonių dėl tokius skundus nagrinėjančių teismų objektyvaus nešališkumo; vis dėlto EŽTT, atsižvelgdamas į faktą, kad žalai atlyginti skirtos sumos (nagrinėjamu atveju – už EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje nustatytos teisės į tai, kad byla būtų išnagrinėta ir sprendimas priimtas per įmanomai trumpiausią laiką, pažeidimą) mokamos iš atskiro konkretaus teismo biudžeto straipsnio, konstatavo, kad yra įsitikinęs, jog šis veiksnys nekelia abejonių dėl tokius skundus nagrinėjančių teismų nešališkumo ar teisių gynimo priemonės veiksmingumo.
- 38 Šiuo metu galioja tokios pačios biudžeto taisyklės, kaip jos buvo aprašytos dviejuose paskutiniuose sprendimuose. Tiesa, kiekvienas teismas moka žalos atlyginimą iš savo biudžeto; vis dėlto biudžete išskiriami atskiri straipsniai darbo užmokesčiui, teismo išlaikymui ir žalos, atsiradusios dėl teismo veiklos, atlyginimui, todėl teisėjų darbo užmokestis ar jų darbo sąlygos nepriklauso nuo žalos, kurią teismui gali tekti atlyginti, padengimo. Jeigu teismo biudžete trūksta lėšų žalai atlyginti, Aukščiausioji teismo taryba teismo prašymu padidina jo biudžetą ir skiria reikiamų lėšų teismo sąskaitai papildyti.
- 39 Tai reiškia, kad Teisingumo Teismui reikia pateikti prejudicinį klausimą dėl nacionalinių taisyklių, susijusių su jurisdikcija nagrinėti reikalavimus atlyginti žalą, kurie buvo pareikšti VAS pagal ZODOV 2c straipsnį, siejamą su ESS 4 straipsnio 3 dalimi, suderinamumo su ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa ir Chartijos 47 straipsnio antra pastraipa.